

Bori Imre

**FARKAS GEIZA LEVELEI
MILKÓ IZIDORHOZ**

1.

Elemér, 1927. január 25.

Tisztelt és Kedves Barátom!

Utazásomról hazatérve találtam e hó 8n kelt becses leveledet. Valóban lekötelez a szívesség, mellyel füzetemet elolvastad és reá nézve mindenképpen illetékes véleményedet velem közölted. Most már megvan az a megnyugvásom, hogy értekezésem legalább abból az egy szempontból, melyből megbírálni méltóztattál, alkalmas a közzétételre.

A sajtóhibákat, melyekért egy külön levelező lapon is engedelmet kértem, tehát szintén észrevetted. Ez még kisebb baj lenne, ha füzetem csupa olyan művelt és tájékozott olvasó kezébe kerülne, aminő Te vagy, akik a sajtóhibát első meglátásra a magukéból kiigazítanák és a való értelmet külön segítség nélkül is helyreállítanák. Ezeket a sajtóhibák csak egy pillanatra zavarhatnák, esetleg meg is nevetthetnék. Ám az olvasók többségét egy-egy durvább sajtóhiba végleg megfosztja a szöveg megértésétől, kiveti hangulatából. Még utazásomról küldtem a nyomdának egy hibajegyzéket kinyomtatásra; persze hazaérve nem találtam készen.

Különben még eléggé a bécsi és budapesti napok hatása alatt vagyok. Ismét elsőrendű színelőadásokat láthattam majd minden este. Budapestnek és Bécsnek most e részben egy közös — bár nem egyhangúlag elismert — slágere van: a „Játék a kastélyban” — „spiel im Schloss” Molnártól. A legnagyobb vonzó darab pedig most Bécsben a „Wien lacht wieder” melynek már függönyén is nevetnek Bécs házai, a Szt István tornya csavarodik tőle, a Károly templom két tornyával hadonászik. Budapesten pedig az „Aranyhattyú” operett, mely részben magyar személyekkel egészen Amerikában játszik és igen sok revü szerű sokadalmat nyújt. Az Urániában két kitűnő filmet láttam: a „Májá”-t, melyben méhek és más bogarak élete kerül valóságos megfigyelések alapján színre — és az „Achmed herceg kalandjait”, melyben ezeregyébeli csodákat játszanak el nem emberek, hanem silhouettek, melyeken egy művész 3 évig dolgozott.

Bocsáss meg, hogy ilyen hosszan vettem igénybe becses figyelmedet. Még egyszer hálásan köszönve szívességedet, tisztelettel és szeretettel üdvözöl híved

Farkas Gelza

2.

Elemér, 1927. március 10.

Kedves, Tisztelt Barátom!

folyó hó 7 n kelt szíves leveledet örömmel megkaptam, amiként a posta alig hozhat nekem kellemesebb írást, mint amely Tőled származik.

Őszintén köszönöm, hogy új munkád előfizetése alkalmából reám is gondoltál. Mikor hatkötetes gyűjteményedet kiadtad, szinte fájt, hogy csakis mint önkéntes megrendelő juthattam hozzá, habár hiszen nem rossz a szerzőre nézve, ha ilyenek is jelentkeznek. Természetesen mindent meg fogok tenni, hogy az ív a kitüntetett határnapig elveszítse szüzi tisztaságát. Bárha nagy eredményt a magam számára remélni nem merek, mert eddig még mindenféle gyűjtésben gyengekezűnek bizonyultam, miként magad megállapítod, falumban vajmi kevés könyvrendelő akad, másutt meg bizonyára mások tarolják le előttem a vetést. De ami lehetséges lesz, meg fog történni szerény részemről is.

Tulajdonképen bocsánatkéréssel kellett volna kezdenem, azért, hogy február 7n kelt szíves leveledre eddig nem válaszoltam. Főoka ennek egészen le nem tagadható hanyagságom mellett az a kis spanyol, amelyen keresztülmentem. Remélem, Téged ez a vendég elkerült; most már én is egészen túl vagyok következményein.

Amit fűzetkém sajtóhibáinak aránylagos ártatlanságáról írsz, megnyugtát, legalább ebben az irányban. A közrebocsátás a szerb kiadás bizonytalansága miatt még mindig függőben van és már egy német kiadás felől is tárgyalok. Azt már megbántam, hogy főleg költségkímélési célból megrövidítve, az irodalmi anyag legnagyobb részének mellőzésével nyomattam ki az esztetikát. Hisz nem egyedül a takarékosság és árleszállítási törekvés vezetett ebben, hanem a félelem attól, hogy az irodalmi anyagnak a főszövegbe szorítása, talpjegyzetekbe halmozása vagy egy terjedelmes függelékben adása megbonthatná a dolgozat egységét, nehezen kezelhetővé tehetné azt. Azóta egy negyedik módozat jutott eszembe, mely talán mindegyiknél célszerűbb lenne: az idézeteket és ezekhez fűzött megjegyzéseimet a főszöveg alcímei után valamivel kissebb nyomásban adni. Egyelőre késő.

Lekötelező szívességgel felajánlott erkölcsi támogatásodat a fűzet közrebocsátásának idejére nagyon is kérem. A legnagyobb szükségem lesz reá a mellőzés és agyonhallgatás elleni keserves küzdelemben.

A legmelegebben üdvözöl őszinte tisztelőd és igaz barátod

Farkas Gelza

3.

Elemér, 1927. április 28.

Kedves, Tisztelt Barátom!

Megkaptam szíves leveleidet és értesítéseidet; bocsáss meg, hogy ily elkésve válaszolok reájuk. Ennek oka adriai utazásom, melyről csak tegnap tértem vissza.

Most már az előfizetési ív visszaküldésének is megjött az ideje. Bizony nálam elég sovány az eredmény, bár még az utazásra is magammal vittem az ívet. Hiszen nem egy emberrel jöttem össze, akiknek vagy családtagjaiknak pompás írásaid elolvasása ugyanolyan élvezetet okozott volna, mint jó magamnak. De túlzottan félnék természetemnél fogva csakis azok elé voltam képes az ívet adni, akikről tudtam, hogy élvezetük elő-árnyékaként sem jelentkezik az ív láttára visszahökkenés.

Legutóbb a *Spekulánét* olvastam. Nagyszerűen elmulattam rajta, egyes kifejezései, mint a nagy emberek percentnáriuma, a derék hölgyre ráfogott cionizmus vicc-szótáram örök állományába mennek át. De azért nem egyszer gondolkodóba is estem, ahol *Spekuláné* mögül egyszerre csak *Baedeker* hangját hallottam meg.

Az én kis könyvem budapesti kiadása még mindig levelezés tárgya. Suboticán áruba bocsátása előtt még ki fogom kérni szíves tanácsodat. A szerb kiadás eszméjét még nem ejtették el; a németre nézve egyelőre semmi hírem.

Igaz tisztelettel, szeretettel üdvözöl

készséges híved

Farkas Geiza

4.

Elemér, 1927. május 3.

Kedves, Tisztelt Barátom!

Mult hó 30n kelt nagybecsű levedre van szerencsém válaszolni, hogy az előfizetési ív aláírói: Dr. Gots Endre (Veliki Becskerek), Niko-litch Miklós (Veliki Becskerek), Gyertyánffy Andorné (Géra, Románia) és Dr. Farkas Geiza (Nemački Elemir, Banat, 2 pld.). Azt, hogy nem lesznek külön példányok, még elutazásom előtt megtudtam; nagyon köszönöm, hogy ily gondosan értesítesz mindenről.

Az aláírt 5 példány árát az ívvel egyidejűleg postautalvánnyal feladtam becses címedre; a kész könyveket annak idején kérlek az én címre elküldeni; én fogom elosztani a többi aláírók között.

Igen sajnálom, hogy utazásomról hazatértemben nem tehettem Nálad eredeti kedves tervem szerint tiszteletemet, mivel éjfél felé érkeztem és már másnap reggel tovább utaztam. De reményem van arra, hogy a legközelebbi időben pótolhatom az elmulasztottat.

Igaz tisztelettel és szeretettel üdvözöl híved

Farkas Geiza

5.

Elemér, 1927. július 30.

Tisztelt Barátom!

Engedd meg, hogy „Ketten” című könyvedhez szerencsét kívánjak. A meglátásnak, beleérzésnek ily gazdag változatosságát vajmi kevés munkában találtam meg. És itt még a szerző történelmi, társadalomtani és irodalmi ismeretei előtt is csodálkozva áll meg az ember; torzítást, iróniát néhol még talál az ember, de botlásokat nem.

Hogy mindezt aránylag ily sokára írom meg Neked, ennek oka éppen könyved jósága. Nem akartam Neked addig írni róla, míg elejétől végéig el nem olvastam. Eleinte azt hittem, hogy ez hamar meg fog történni, mert hiszen a könyv mindvégig érdekes. Azonban csakhamar takarékoskodni kezdtem az értékes anyaggal, minél több időre tartogattam, osztogattam el az élvezetet.

A remek miniatűrök közül leginkább az Abbáziában 1889. és az Eckermann maradt meg emlékezetemben. Ez azonban nem jelent változtatást; ha újra kezembe veszem a kötetet, mindig az a rajz tetszik nekem legjobban, melyet éppen fellapozok.

További hasonló munkásságot kívánva üdvözöl

igaz híved és tisztelőd

Farkas Geiza

6.

Elemér, 1927. december 28.

Kedves Tisztelt Barátom!

Még november 18n kelt szíves soraidat megkaptam. Azóta többször gondoltam Reád, kivált ha kulturális, irodalmi téren történt mifelénk valami.

Hiszzen sok nem történt, de nem is éppen semmi. Egy újabb Reiser-folyóirat, a „Szenzáció” megindulásáról, meg egy második becskerekai magyar napilap halvaszületett tervéről nem beszélek. Inkább arról, hogy a közművelődési egyesület sorozatos irodalmi délutánokat készül rendezni, hiszen az első előadást Fenyves tartotta. Munkás-előadások is kezdődnek, még a szerb Narodni Univerzitet is elvileg arra az álláspontra helyezkedett, hogy kivált népies előadásaiban a magyar nyelvet is alkalmazásba veszi.

Csak azután minden előadó és rendező szem előtt tartsa azt az igazságot, hogy mint közönség a nép, a munkás olyan mint a gyermek. Annyiban hogy miként a gyermeknek, neki is a legjobb éppen elég jó.

Boldog új esztendő, jó egészséggel és eredményes munkássággal kíván

tisztelő híved és barátod

Farkas Geiza

MEGJEGYZÉS

Farkas Geiza leveleit Milkó Izidornak a Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézetében őrzött hagyatékából közöljük. Sajnos, csak egyetlen esztendőnek, az 1927-es évnék a levelei maradtak meg. Ebben az évben jelent meg Milkó Izidor: Ketten és Farkas Geiza: Mi tetszik és miért? Egy lélektani esztétika kísérlete című könyve. Milkó Izidor hagyatékában megtaláltuk a Ketten Farkas Geiza kitöltötte előfizetési ívét is. A leveleket betűhíven közöljük.